

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก
เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
A Model of Small-Sized School Networking Management
for Improving Educational Quality Ubon Ratchathani
Educational Service Area Office 1

อภิชัย กรมเมือง *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบสาระเพื่อประกอบการพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ตามองค์ประกอบที่กำหนด ซึ่งให้มีการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 3 จัดให้มีการทดลองรูปแบบ ในโรงเรียน 4 โรงเรียน 1 เครือข่าย และจัดให้มีการทดสอบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และประเมินคุณภาพภายในเครือข่ายหลังการทดลอง และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายเบื้องต้นโดยวิธีศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม(Focus group discussion)

ผลการวิจัย พบว่า

การบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่นำไปสู่คุณภาพการศึกษามีโครงสร้างและองค์ประกอบที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันดังนี้

1. จัดระบบงานและกระบวนการดำเนินการบริหารจัดการเครือข่ายร่วมกันของโรงเรียนขนาดเล็กในเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่าย

2. อาศัยหลักบุคลากรมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความมีเอกภาพในนโยบายและหลักการกระจายอำนาจ

* รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

3. ใช้ระบบและกลไกในการดำเนินงาน โดยมีคณะกรรมการการบริหารจัดการเครือข่าย ให้มีบทบาทหน้าที่ร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน คือ (1) การรวมกลุ่มโรงเรียนให้เป็นเครือข่าย (2) การวิเคราะห์ปัญหา (3) กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน (4) การทำแผนการดำเนินงาน (5) การจัดทำงบประมาณ (6) การดำเนินการตามแผน (7) การประเมิน ผลงาน และ (8) การรายงานผลความสำเร็จในการบริหารเครือข่ายจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของแกนนำเครือข่าย และคณะกรรมการการบริหารจัดการศึกษาเครือข่าย และอาศัยการมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจของผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาที่อยู่ในตำบลเดียวกันหรือเขตติดต่อกันภายใน 5 กิโลเมตร รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมกันกำหนดนโยบายและ แนวปฏิบัติเครือข่ายที่ชัดเจน

4. ผลการประเมินรูปแบบปรากฏว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายมีประโยชน์ ต่อคุณภาพการศึกษา มากที่สุด โรงเรียนขนาดเล็กมั่นใจในคุณภาพการจัดการศึกษามากขึ้น นำไปสู่คุณภาพนักเรียน และเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี

ABSTRACT

The purposes of this study were to investigate the state and develop a model of small sized school network administration to improve educational quality. The research was conducted in four steps. The first step was to search for content framework to develop a model of school network administration. The second step was to draft a model of small sized school network according to identified components, verified in the aspects of suitability and feasibility, by academies and administrators. The third step was to implement the model in one school network system, which was consisted of 4 schools, evaluated by means of students' achievement, and network performance quality. And the fourth step was to initial evaluate the model in the aspects of suitability and feasibility by focus group discussion.

The research results revealed that the small sized school network administration to improve educational quality were as follow:

1. Organize work system and processes of small sized school network which included academic administration, budget administration, personnel administration, and general administration, in order to improve educational quality.

2. The model was based on the principles of participation, responsibility, policy unity, and decentralization.

3. Model system and processes were operated under the network administrative committee whose roles were to cooperate all functions together on continuum basis by (1) uniting schools as network, (2) problem diagnosing, (3) setting aims and goals together, (4) cooperated work planning, (5) budgeting, (6) plan implementing, (7) evaluating, and (8) reporting. Successful networking needed leadership of the network coordinator and the network administrative

committee. In addition to this, voluntarily participation of principals, teachers, parents, and school committee of all schools were necessary. Network schools should be in the same district area or within the distance of 5 kilometers. Besides, the educational service area oversaw the school network should advocate the policy and mandates clearly.

4. The evaluation revealed that the model was highly beneficial to educational quality improvement. Small sized schools were confident to pursue higher educational quality which led to students' quality and conformed to national education standard.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทยโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8 (2)) ต้องจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง ต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน (มาตรา 10) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และ เชื่อว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การบริหารและการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (มาตรา 37) และให้กระทรวงกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง (มาตรา 39)

การบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษาขนาดเล็กยังคงมีปัญหาในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมาคือ 1) ปัญหาด้านวิชาการ 2) ปัญหาด้านบุคลากร 3) ปัญหาด้านอาคารสถานที่ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์และงบประมาณ และ 4)ปัญหาด้านบริหารจัดการ จากสภาพปัจจุบันปัญหาดังกล่าว หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสวงหา แนวทาง นวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ หลากหลาย รูปแบบมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น รถคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ (Computer Mobile Unit) RIT (Reduce Instructional Time) (e-learning) การสอนทางไกล ผ่านดาวเทียม การสอนแบบบูรณาการ การสอนหมุนเวียน โรงเรียนศาลาวัด ครูคนเดียวสอนหลายชั้น และการบริหารจัดการศึกษารวมกันในแบบเครือข่าย แต่การดำเนินการ ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรทั้งนี้เพราะว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีบริบทปัญหาและข้อจำกัดแตกต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2549 : 32-35)

เครือข่ายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลยุทธ์สำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะป็นพลังขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งความจำเป็นและความสำคัญของ การบริหารจัดการศึกษาในรูปเครือข่าย ไม่ใช่จะเพิ่งเกิดขึ้นในยุคปฏิรูปการศึกษานั้นเท่านั้น แต่ได้เกิดขึ้นและดำเนินมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นที่มีระบบการศึกษา ต่างกันก็ตรงที่ว่า ในยุคก่อนภาคส่วนอื่น ๆ ที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยนั้น มีจำนวนจำกัด หากพิจารณาถึงเฉพาะสัมพันธ์ภาพ และความร่วมมือกันในการบริหารจัดการศึกษาในกลุ่มสถานศึกษาด้วยกันแล้ว พบว่า ยังเป็นเรื่องใหม่ ที่ปรากฏขึ้นมาไม่นานนี้เอง อย่างไรก็ตาม การที่ข้อจำกัดทั้งหลายทั้ง

ปวงทำให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาทั่วประเทศ ต้องดำเนินการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบเครือข่ายอย่างหนึ่งอย่างใด กับภาคส่วนอื่น ๆ หรือ สถานศึกษา ด้วยกันเองมาตลอดนั้น ไม่มีฐานทางกฎหมายรองรับและไม่มีผลผูกมัดทางกฎหมาย เครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ในส่วนกลางกำหนดขึ้นและสั่งการให้ปฏิบัติตาม ไม่เคยมีสถานภาพและฐานะเป็นพันธกิจหลัก ในการดำเนินการ ดังกล่าวเลย ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กร ชุมชน จึงถือได้ว่าเป็นเจตนาที่ดีที่จะสร้างฐานความชอบธรรมและสร้างข้อผูกมัดทางกฎหมายให้กับสิ่งที่สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามตลอดและสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นอย่างแท้จริง ของเครือข่าย และการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายที่มีต่อความสำเร็จหรือความไม่สำเร็จ ดังนั้น เรื่องของเครือข่ายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีฐานและความชอบธรรมทั้งทางทฤษฎี แนวคิด หลักการและทางภาคปฏิบัติรองรับอยู่ ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของเครือข่ายการศึกษาดังกล่าวส่วนหนึ่ง ขึ้นอยู่กับ เครือข่ายการบริหาร (ธีระ รุญเจริญ 2545 : 182-187)

ดังนั้น การแสวงหารูปแบบและวิธีการบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามภารกิจหลักของโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และ ด้านการบริหารทั่วไปให้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรม สนองตอบต่อนโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการกระจายทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้ทั่วถึง และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้ต่อไป

คำถามในการวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 ควรมีรูปแบบอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อศึกษารอบสาระเพื่อประกอบการพิจารณาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นกรอบสาระเพื่อประกอบการพิจารณาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
2. ได้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริง
3. เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารและผู้สนใจทั่วไป

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเฉพาะองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 โดยได้ดำเนินการศึกษาวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบสาระที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยการสังเคราะห์เอกสาร และศึกษาความคิดเห็นขององค์ประกอบของรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา อุบลราชธานี เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 148 คน จาก 148 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ที่สร้างจากกรอบสาระที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหาในเอกสาร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) แล้วนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุด และสูงกว่ารายการอื่นๆ รวมทั้งความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบมากำหนดเป็นขอบข่ายเนื้อหาและองค์ประกอบของรูปแบบแล้วนำไปใช้สร้างรูปแบบเบื้องต้นในการวิจัยขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ขั้นที่ 1 คือ องค์ประกอบของรูปแบบ มาจัดทำร่างรูปแบบเบื้องต้น แล้วตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนขนาดเล็ก รวม 25 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกจากผู้ปฏิบัติ จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาด

เล็กที่จะทดลองใช้รูปแบบและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ที่มีความเกี่ยวข้องกับ โรงเรียนขนาดเล็ก แล้วปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้รูปแบบ ที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ โดยนำรูปแบบ การบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้จากการวิจัยขั้นที่ 2 ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยสุ่มจากกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสุ่มอย่างง่ายมา 1 กลุ่ม เครือข่ายจาก 30 กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ได้แบ่งเป็นกลุ่มเครือข่าย เพื่อการบริหารจัดการตามปกติ ไว้แล้ว และกลุ่มเครือข่ายที่สุ่มได้คือ กลุ่มเครือข่ายขงน้อย อำเภอเขื่องในจังหวัดอุบลราชธานีประกอบด้วยโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านยางน้อย โรงเรียนบ้านพัน โรงเรียนบ้านก่อและโรงเรียนบ้านโนนใหญ่ โดยมีโรงเรียนบ้านยางน้อย เป็นศูนย์เครือข่าย เก็บรวบรวมข้อมูลผลการทดลองทั้ง 4 โรงเรียนจากรายงานผลการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2551 และรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2551 (SAR) ของโรงเรียน

ขั้นที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในกลุ่มเครือข่าย 4 โรงเรียน รวม 22 คน ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและประเมินรูปแบบในสถานการณ์จริงว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์เพียงใด และมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอะไรบ้าง โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย ศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการวิจัยแต่ละขั้น มาทำการวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผลค่าเฉลี่ยโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และวิเคราะห์ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยนำเนื้อหาที่เป็นข้อความซ้ำกันหรือคล้ายกันมาประมวลผล สรุปเป็นประเด็นสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลของการวิจัยเป็น 4 ตอน โดยมีรายละเอียดผลการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษารอบสาระของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

1. ผลการศึกษารอบสาระของรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้กรอบสาระเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 ส่วนประกอบสำคัญของการบริหารจัดการเครือข่าย องค์ประกอบหลักที่ 2 ขอบข่ายและภารกิจ การบริหารจัดการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป และองค์ประกอบหลักที่ 3 กระบวนการดำเนินงานของเครือข่าย

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบสาระและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 1 ส่วนประกอบสำคัญของการบริหารจัดการเครือข่าย ทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด องค์ประกอบหลักที่ 2 ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหาร

ทั่วไป พบว่า ทุกองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก และองค์ประกอบหลักที่ 3 กระบวนการดำเนินงานเครือข่าย พบว่าทุกองค์ประกอบ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก

นำผลการศึกษาวิจัย ชั้นที่ 1 มาสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กโดยมีองค์ประกอบของรูปแบบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อจัดระบบงานและกระบวนการในการดำเนินการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

1.2 หลักการของรูปแบบ ขีดหลักการสำคัญ คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความเป็นเอกภาพในการกำหนดนโยบาย และหลักการกระจายอำนาจ

1.3 รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย ประกอบด้วย ระบบและกลไกของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย ใช้ระบบและกลไกการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่าย

1.4 ขอบข่าย ภารกิจ การบริหารจัดการเครือข่าย ตามภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านงบประมาณ 3) ด้านการบริหารบุคคล และ 4) ด้านการบริหารทั่วไป

1.5 กระบวนการดำเนินงานเครือข่าย เป็นการก่อตัวของเครือข่ายที่เกิดขึ้น จากการรวมตัวของสมาชิกเครือข่าย มีแกนนำเครือข่ายร่วมกันทำกิจกรรมในรูปแบบคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่าย เกิดการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีกระบวนการดำเนินงานตามลำดับ คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การกำหนดจุดหมายหรือเป้าหมาย 3) การจัดทำแผน 4) การจัดทำ งบประมาณ 5) การประเมินผล 6) การรายงานผล

1.6 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย

1.7 แนวทางการวัดและการประเมินความสำเร็จของรูปแบบ

2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร จัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จากผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้เชี่ยวชาญ รวม 25 คน สรุปได้ว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้มากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบ

ผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้ง 4 โรง ปรากฏผลด้านคุณภาพนักเรียน ดังนี้

1. แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

2. ผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวม พบว่า แนวโน้มมาตรฐานด้านผู้เรียนมีคุณภาพระดับดีทุกโรง

ตอนที่ 4 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1

1. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้านความเป็นประโยชน์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่ทดลองใช้รูปแบบ มีความคิดเห็นว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์มากที่สุด

2. ผลการประเมินการทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงโดยการประชุมกลุ่มย่อย ศึกษาเจาะลึกเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่ร่วมทดลองการใช้รูปแบบฯ โดยให้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง แล้วสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

2.1 ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากแบบนี้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.2 ด้านความเป็นไปได้ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเป็นไปได้มาก เพราะรูปแบบสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

2.3 ด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 และพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. กรอบสาระของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 1 ได้ 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ส่วนประกอบสำคัญของการบริหารจัดการเครือข่าย 2) ขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการศึกษา 4 ด้าน 3) กระบวนการดำเนินงานของเครือข่าย อาจเป็นเพราะว่ากรอบสาระที่ได้มานั้น จะต้องเป็นไปตาม หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการศึกษา แนวทางการสร้างความเข้มแข็ง และยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญจะต้องเป็นไปตามสภาพจริงของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีผู้นำที่เข้มแข็ง และผู้ตามที่ดี ตลอดจนมีการร่วมมือกันพัฒนาในรูปแบบ ต่างๆ ของเครือข่าย โดยเฉพาะการดำเนินการบริหารจัดการตามภารกิจงาน 4 ด้าน ต้องมีการร่วมมือกันในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหา การระบุดูจุดหมายหรือเป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์การประเมินผล และการรายงานผลร่วมกัน รวมถึงความร่วมมือ ในการบริหารจัดการด้านอื่นๆ ร่วมกันด้วย

2. รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก จากการศึกษาวิจัย ได้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย 2) หลักการของรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย 3) รูปแบบและระบบกลไกของการบริหารจัดการเครือข่าย 4) ขอบข่าย ภารกิจ การบริหารจัดการเครือข่าย 5) กระบวนการดำเนินงานของเครือข่าย 6) เงื่อนไขความสำเร็จ 7) แนวทางการวัดและการประเมินความสำเร็จ ซึ่งเป็นเพราะว่า การกำหนดรูปแบบของการบริหารจัดการเครือข่ายนั้นจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ครอบคลุมกับการจัดระบบการดำเนินงานของเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก ตามกรอบภารกิจการบริหาร จัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน

ใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความเป็นเอกภาพ ในการดำเนินงาน มีการกำหนดนโยบาย เป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน ใช้หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้ทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินการ มีการดำเนินการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549 : 143-149) ที่ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบหลักที่ 1 คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของเครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบหลักที่ 2 คือ ขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ องค์ประกอบหลักที่ 3 คือ กระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย องค์ประกอบหลักที่ 4 คือ คุณลักษณะที่ดีของแกนนำ องค์ประกอบหลักที่ 5 คือ เทคนิควิธีการพัฒนาสมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปราย การระดมสมอง และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 33,37) ที่มีความเห็นว่า ควรเชื่อมโยง เข้าหากันเป็นเครือข่าย ไม่ใช่เพียง การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันในระดับเพียงแต่การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมสังสรรค์ด้วยกันเท่านั้น หากจะต้องพัฒนาไปสู่ระดับการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันด้วยเป้าหมายที่มีร่วมกันด้วย และยังเห็นว่าการสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียมนั้น สิ่งสำคัญคือ การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่าย ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของเครือข่าย คือ สมาชิกมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและปัญหา การสร้างวิสัยทัศน์ และการจัดทำแผนงาน โครงการร่วมกัน ภายใต้วรร่วมมือของสถานศึกษาที่มีความพร้อม และทรัพยากรมากกว่า ซึ่งสามารที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีความพร้อมและทรัพยากรน้อยกว่า เพื่อจะร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้น การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อดำเนินงานใดๆ ร่วมกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงส่วนประกอบสำคัญขององค์ประกอบเครือข่ายความร่วมมือ และสอดคล้องกับ สมาน อัสวภูมิ (2549 : 225-319) ที่ได้สรุปขอบข่าย ภารกิจการบริหาร จัดการศึกษาของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจให้คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง ดังนี้ 1) การบริหารวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้พันธกิจการบริหารด้านวิชาการ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียนมีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายการจัดการศึกษาที่กำหนด 2) การบริหารงานบุคคล หรือทรัพยากรบุคคล เป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคนขององค์กร การสรรหา การคัดเลือก การแต่งตั้ง และทดลองงาน การฝึกอบรมและพัฒนา การดูแลและให้สวัสดิการ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรวิชาชีพ 3) การบริหารงบประมาณ ให้มีการกระจายอำนาจ การจัดทำงบประมาณและการบริหารงบประมาณไปยังหน่วยปฏิบัติให้มากที่สุด 4) การบริหารทั่วไป เป็นงานที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อสนับสนุนการสอน และการบริหารงานด้านอื่นๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย คืองานสารบรรณ งานเอกสารสำนักงาน งานการเงินและพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานโครงการและกิจกรรมพิเศษ งานความสัมพันธ์กับชุมชน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย หลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกับโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มทดลองทั้ง 4 โรงเรียน พบว่า แนวโน้มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนที่ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย โรงเรียนขนาดเล็กสูงขึ้น และผลการประเมินคุณภาพตาม

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็กที่ทดลองใช้รูปแบบ โดยภาพรวม พบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนมีคุณภาพระดับดีทุกโรง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่นำไปใช้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จนเกิดผลจริง เนื่องจากรูปแบบมีความเหมาะสม วิธิดำเนินการตามรูปแบบทำให้การบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ตามภารกิจงานทั้ง 4 ด้าน ไม่มีความยุ่งยาก แต่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ผู้บริหารและครูทุกคนในเครือข่ายให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นในการใช้รูปแบบเป็นเครื่องมือช่วยในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตนเอง การดำเนินการตามรูปแบบ ช่วยในการแบ่งเบาภาระของผู้บริหารและครูผู้สอนให้น้อยลง ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนมากขึ้น ตลอดจนครูก็ได้ใช้ความรู้ความสามารถตรงตามความถนัดและความต้องการของตนเอง มีการคิดค้นสื่อ นวัตกรรม การสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน นักเรียนมีความสนใจในระบบการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน ได้เรียนรู้กับครูอื่น ๆ และร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนหลายคน ได้ใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาหรือหาความรู้จากบทเรียนที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิธาน พันทอง (2548 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) การจัดโครงสร้างระบบการบริหารงานของโรงเรียนที่มีขนาดเล็กลง จะมีโครงสร้างซึ่งยืดหยุ่นมากขึ้น แตกต่างจากโครงสร้างแบบระบบราชการ (Bureaucracy) ในโรงเรียนทั่วไป โดยโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก จะทำให้ความเป็นระบบราชการจะลดลง การจัดโครงสร้างการทำงานจะแบ่งงานกันทำตามสถานการณ์ 2) การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ส่งเสริมพัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ควรมีการผสม ผสานระหว่างครูใหม่กับครูเก่าให้ลงตัวเพื่อใช้ประสบการณ์ของครูเก่ามาหล่อหลอม ครูใหม่และ ครูอัตราจ้าง ให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูมีขวัญกำลังใจ จัดสรรวงเงินที่ใช้พิจารณาความดีความชอบให้โรงเรียนขนาดเล็กเป็นกรณีพิเศษ การประเมินผลงานควรคำนึงถึงขนาดโรงเรียนและเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดหา ผลิตและใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในภายนอกตลอดจนการให้บริการหนังสือแบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอน 5) การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขนาดเล็กที่ทดลองใช้รูปแบบมีความเห็นว่า รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความเหมาะสม รูปแบบมีความเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ ในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายได้เหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ รูปแบบ มีความเป็นไปได้มากสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ด้านความเป็นประโยชน์ รูปแบบเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า เป็นรูปแบบที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามที่กำหนด ในมาตรา 39 ที่ต้องให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาและเป็นรูปแบบที่ยึดหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารจัดการศึกษาที่มีกระบวนการสร้าง และพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่น่าเชื่อถือ ผ่านการตรวจสอบประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของรูปแบบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในโรงเรียนขนาดเล็กและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการศึกษา

ตลอดจนผู้บริหารและครู ในโรงเรียนขนาดเล็กเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน รูปแบบเอื้อต่อการปรับปรุงคุณภาพและยกระดับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ไม่มีความพร้อมในด้านบุคลากรและมีความขาดแคลนในทุก ๆ ด้าน ประกอบกับความร่วมมือของผู้บริหารและคณะครูในเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่มีสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกัน รวมทั้งความร่วมมือกันของคณะกรรมการเครือข่าย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 154-156) ที่สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลาง ไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาของเด็ก 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เปิดโอกาส ให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคล มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น 3) หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลาย โดยครอบครัวและชุมชนบางแห่ง ก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการต่อมา มีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัด เกิดความล่าช้า และไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง 4) หลักการบริหารตนเอง (Self-management) ในระบบการศึกษาทั่วไป มักจะ กำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติตามนโยบายของส่วนกลางโรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริงสำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมายและนโยบาย ของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่า วิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น ทำได้หลายวิธีการที่ส่วนกลาง ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียน มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้ หลากหลายแนวทาง ด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม ที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพการบริหาร และการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อความร่วมมือในการบริหารจัดการ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อคุณภาพศึกษานี้ ไปใช้แก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. โรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นเครือข่าย ควรใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย เพื่อพัฒนาพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ควรออกระเบียบ กฎหมาย การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อการบริหารจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.

กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพลส, 2545.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. การศึกษามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มี ประสิทธิภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2549.

ธีระ รุญเจริญ. การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, 2545.

พิชาน พันทอง. ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

ศักดิ์จิต มาศจิตต์. การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต ตรวจราชการที่ 11. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550.

สมาน อัสวภูมิ. การบริหารการศึกษสมัยใหม่แนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : อุบล กิจออฟเซตการพิมพ์, 2549.

สุวิมล โพธิ์กลิ่น. การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถาน ศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2549.

อุทัย บุญประเสริฐ. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

Brown, W. B. and D. J. Moberg. "Organization Theory and Management : A Macro Approach," Education Council, Bangkok. 8(September 1980) : 16-17.